

El significat i la interpretació dels somnis

Salvador Amigó Borrà

Psicòleg

«Un somni és com una carta sense obrir.» Açò diu un pasatge del Talmud. I és que l'interès per conèixer el significat dels somnis es remunta als temps immemorials i ha romàs constant a través de la història. Podríem dir, fins i tot, que la interpretació dels somnis és una de les tasques més antigues que l'home ha realitzat. I després dels segles i segles d'interpretació onírica, ¿hem obert, a la fi, totes aquestes cartes i entès amb claredat el seu significat? ¿tenim en l'actualitat un mètode vàlid per a la interpretació? ¿està desenvolupada suficientment la ciència de la interpretació onírica? Aquestes són unes qüestions importants a les quals intentaré de donar resposta en l'article present, tot partint de l'anàlisi de dues importants teories sobre els somnis i la seua interpretació, així com d'una revisió lleugera i actual del tema.

Els somnis han allotjat, des de l'antiguitat, un caràcter mític i religiós. Per a Plató, el somni era un missatge sobre el futur que els déus enviaven als homes. La interpretació d'un somni d'Alexandre Magne pel seu onirofant, Aristandre, va servir per conquerir la ciutat de Tiro. Buda inicià la seua vocació religiosa a partir d'un somni. Són solament uns quants exemples que mostren el caràcter sagrat dels somnis, llunyà i independent de la natura humana. Al mateix temps es tracta de «sognis profètics», somnis que anuncien el futur, un futur que, igualment que el somni, resta independent i deslligat dels

propòsits humans i del seu món interior.

Els somnis, per tant, en l'Antiguitat, estan investits d'un halo sagrat, transcendent, tot anunciant el futur que els déus han disposat. Per altra banda, Aristòtil suposa el canvi d'aquesta concepció, tot tornant al somni al «regne de la naturalesa», representant les percepcions internes corporals i animiques que es desenrotllen en l'home. Va ser en l'època de Marc Aureli, quan Artemidor d'Efes va distingir dos tipus de somnis: els profètics, d'inspiració divina i els relatius a la vida del que somnia, tant del seu present com del seu passat. Aquests últims somnis són provocats per necessitats corporals o animiques, i per interpretar-los calen les «ocorrències reals» que sobre el somni ha de realitzar el que somnia, alhora que és important conèixer les circumstàncies de la seua vida i els pensaments anteriors al moment de dormir.

Resulta curiós d'observar com les conjectures d'Artemidor d'Efes són precursoras d'una obra molt posterior que conté la teoria dels somnis més important i, sense dubte, la més influent en la Psicologia actual. Va ser en 1900 quan Freud va publicar *La interpretació dels somnis*, obra que, en l'època de la seua aparició despertà un escàs interès, però que va ser i segueix essent el pilar bàsic sobre el qual es sosté la interpretació psicoanalítica dels somnis.

Freud exposa en la seua obra tres positures històri-

ques diferents en la comprensió dels somnis:

1) La teoria que planteja que la vida onírica és un estat especial de l'activitat psíquica superior a la normal. Per a Schubert, el somni és l'alliberament de l'esperit del poder de la naturalesa exterior, un deslligament de l'ànima respecte del poder de la matèria. Per a Scherner i Volket, els somnis representen manifestacions de forces psíquiques que durant el dia estan impedides de desplegar-se lliurement.

2) L'opinió mèdica estableix que els somnis són provocats exclusivament per estímuls físics o sensorials que actuen des de l'exterior sobre el dorment, o bé des dels seus òrgans interns. Els somnis són, doncs, processos inútils sense cap sentit.

3) L'opinió popular proposa un significat i possible interpretació per als somnis. Els dos procediments de la interpretació popular són:

—Substituir el contingut del somni per un altre en la seua totalitat o per parts (segons una clau prefixada).

—Agafar el somni com a un símbol.

Freud va observar que l'opinió popular era la que més afinitat mostrava amb la seua concepció dels somnis, en tant que aquests són processos mentals amb sentit i, per tant, interpretables. Desenvolupà un mètode d'interpretació distint al popular i semblant, d'alguna manera, a les «ocorrències reals» d'Artemidor, i que ja li havia servit com a tècnica en anteriors estudis d'elements patològics:

es tracta de les «associacions lliures». Amb l'aplicació d'aquest mètode i amb la seguretat que pot oferir el gran nombre de somnis en els quals fou aplicat, Freud va elaborar la seua definició dels somnis, la qual mantindria en la pràctica totalitat dels seus treballs: «Els somnis són la realització disfressada d'un desig reprimat.» Aquesta definició inclou diversos conceptes bàsics (disfressa, el contingut reprimat, la realització dels desigs) sobre els que tornarem posteriorment.

Farem també, en aquest article, una breu i crítica revisió d'una altra teoria sobre els somnis que deriva de la freudiana. És la teoria de Garma. Hem triat aquests dos autors, Freud i Garma, pel fet d'entendre que presenten una teoria completa i explicativa dels somnis, a més de consideracions d'importància per a la seua interpretació.

Abans de seguir avant, farem uns breus comentaris sobre el mètode emprat per Freud. En primer lloc, cal assenyalar que la justificació de l'aplicació del mètode d'associacions lliures és purament circular. Freud el va aplicar als somnis ja que, com hem comentat anteriorment, l'havia aplicat amb èxit als símptomes neuròtics i d'altres elements patològics. La seua aplicació als somnis va donar uns resultats que es consideraren satisfactoris per a la comprensió del somni, amb la qual cosa el mètode es justificava, encara que no es va plantejar en cap moment una comprovació del mètode com a tal. També l'aplicació

del mètode als somnis és discutida, i fins i tot rebutjada, per autors com Piaget i els deixebles del propi Freud, com ara Jung, per considerar que hi ha un nivell d'inferència excessiu entre el contingut que aporta el mètode i el contingut real del somni, puix que el mètode ofereix segons aquests autors, dades sobre la personalitat del subjecte, però s'aparta per complet del significat del somni.

Llevat d'aquestes consideracions del mètode de les associacions lliures aplicat al somni, cal dir que el mètode manca de la comprovació experimental rigorosa i, per tant, de tota validesa científica. Fenichel, psicoanalista, diu que el quadre que es presenta amb l'aplicació d'aquest mètode en psicoteràpia és el de la lluita entre certs impulsos inconscients i certes resistències del jo, que són igualment inconscients per al subjecte. Per tant, l'aplicació d'aquest mètode no és bastant per fer arribar el contingut inconscient a la consciència del subjecte i l'analista ha de completar el mètode amb la interpretació. Fenichel ho expressa així: «Tot sabent que les ocurrences del subjecte són veritablement al·lusions a altres coses, el psicoanalista tracta de deduir el que hi ha darrere d'aquestes al·lusions i subministrar aqueixa informació al seu pacient» o també: «Amb el fet de donar una interpretació, l'analista està tractant d'interferir amb la interacció dinàmica de les forces, de modificar l'equilibri en favor d'allò reprimat que lluita per aconseguir una descàrrega.» Fenichel justifica la base científica de la interpretació quan estableix el criteri de la seua validesa pel grau real de modificació: «Una interpretació vàlida determina un canvi dinàmic, que es manifesta en les associacions subsegüents del pacient i en la totalitat de la seua conducta.» Malgrat el bon propòsit de Fenichel, no hem avançat res en la comprovació científica del mètode. En primer lloc no es descriuen estudis controlats al respecte, amb la qual cosa el criteri de validesa no es comprova adequadament. I per altra banda, expressions inoperatives com ara «canvi dinàmic» i «totalitat de conducta» ofereixen poques possibilitats d'adquirir la funció de variables experimentals.

És fàcil deduir que si el mètode psicoanalític no ha demostrat la seua validesa científica, difícilment pot construir-se a partir de la seua aplicació, una teoria correcta dels somnis. El propòsit d'aquest article no és solament el de sumar-se a les crítiques que la Psicologia Científica està vessant sobre el mètode psicoanalític, sinó també mostrar com la interpretació psicoanalítica dels somnis no supera la crítica realitzada des dels seus propis suposats teòrics.

Anteriorment citàvem la definició de Freud sobre els somnis: «Els somnis són la realització disfressada d'un desig reprimat.» Aquesta definició fa entendre que tots els somnis, sense excepció, posseeixen les característiques que acabem d'anomenar. Des de la pròpia literatura psicoanalítica açò és, però, més que dubtós. Passem ara a comentar els conceptes que inclou aquesta definició:

1) LA DISFRESSA O L'ENCOBRIMENT

En el seu manuscrit «Els somnis», publicat amb posterioritat a la seua obra «La interpretació dels somnis», Freud proposava l'existència de tres tipus de somnis:

a) els somnis que posseeixen sentit i són perfectament comprensibles.

b) els somnis amb sentit i coherència, però que ens produeixen estranyesa.

c) els somnis que es mostren incoherents, embolicats i sense sentit.

Podem observar que en els somnis del segon i tercer tipus entraria en funcionament el mecanisme de la deformació onírica, el que implicaria per tant una separació més o menys ostensible entre el contingut manifest i el contingut latent del somni. Tanmateix, en els somnis del primer tipus no passaria res d'açò, no presentant-se cap disfressa que pogués encobrir un contingut subjacent. Exemples d'aquest tipus de somnis són els de franca realització dels desitjos dels xiquets.

Respecte de la censura i l'emascament onírics, Piaget exposa una nova comprensió del simbolisme inconscient, que difereix en certs aspectes amb la de

Freud i que ve a suposar el rebuig del concepte de censura. Piaget entén que «el simbolisme inconscient ultrapassa àmpliament allò que és «censurable» o reprimat i sembla constituir, molt més que una disfressa o un emmascament, la forma elemental de la presa de consciència en el sentit d'una assimilació activa. Piaget assén la censura, doncs, com a «l'expressió del caràcter inconscient, és a dir, incomprès, del símbol». L'explicació definitiva del simbolisme inconscient ve donada pel concepte d'egocentrisme: «Supressió de la consciència del jo per absorció imaginària del món exterior, és a dir, per la confusió amb ell, aquest és el principi del simbolisme inconscient i es veu, per endavant, que constitueix un simple cas d'aquesta assimilació del que és real al jo, present en el simbolisme lúdic.» Per tant, per a Piaget, la disfressa del somni no és el resultat d'una instància crítica que deforma el seu contingut latent perquè no atansa la consciència, sinó que en realitat es tracta del llenguatge simbòlic inconscient, que substitueix la realitat en el procés d'assimilació en estat egocèntric, d'anul·lació del jo.

2) EL CONTINGUT REPRIMIT

També en «Els somnis», Freud proposa una nova classificació dels somnis en tres grups, pel seu caràcter d'emascament dels desitjos reprimats:

a) els somnis que mostren clarament un desig reprimat.

b) els somnis que exterioritzen dissimuladament un desig reprimat.

c) els somnis que si bé representen un desig reprimat, ho fan sense cap disfressa o amb una disfressa insuficient. Són somnis en els que es produeix angoixa, la qual substitueix la falta de deformació onírica i que desperta a qui somnia.

Observem com tant en el primer grup com en el tercer, no hi ha disfressa i, per tant, diferència entre el contingut manifest i el contingut latent.

Freud presenta un exemple en el qual el contingut manifest del somni és penós i desagradable, però no suposa per a la persona que somnia cap sensació d'angoixa. Pretén veure en aquest somni una re-

alització disfressada d'un desig reprimat. Segons la teoria freudiana, si hi ha disfressa, significa que la instància censora ha intervingut, aconseguint que aquest isca a la consciència. Es tracta del cas d'una jove que va somniar que havia mort l'únic fill que li quedava a la seua germana, després de la mort d'un altre anterior, i que aquest es trobava col·locat de la mateixa manera i envoltat de les mateixes persones que l'anterior en el dia del seu soterrament. El contingut d'aquest somni es presenta desagradable i angunós. Tanmateix, la jove no va sentir l'angoixa en el transcurs del somni. Després de l'anàlisi, Freud va deduir que en realitat el somni representava el seu retrobament amb l'home que estimava, al qual el va conèixer en el soterrament del xiquet anterior i que probablement tornaria a veure si l'altre xiquet també es moria.

Freud justifica la disfressa d'aquest somni en tant que oculta un desig reprimat. Però la dona és conscient del seu amor per aqueix home, i fins i tot, el seu desig de trobar-se amb ell, es realitzarà d'una manera voluntària i conscient. Per tant, ¿quin paper juga la censura en aquest somni? ¿per què es disfressa un contingut que no és aversiu a la consciència? Una possible resposta estaria en l'opinió de Piaget, segons la línia citada a l'apartat anterior, quan diu: «el conjunt de mecanismes constitutius del símbol inconscient pot funcionar molt bé en els casos en els que el contingut del símbol inconscient no té res de reprimat ni censurat, puix que correspon llavors a pensaments o desitjos perfectament conscients o coneguts pels subjecte en estat de vigília». Aquest somni, junt amb molts d'altres que el mateix Freud analitza, podrien explicar-se amb més certesa des de la posició de Piaget que des de l'assumpció de mecanismes de repressió.

3) REALITZACIÓ DELS DESITJOS

Tal i com vàrem veure en la definició dels somnis donada per Freud, la concepció del somni com a realització de desitjos, és fonamental en la seua teoria. En «Els límits de la interpretabilitat dels somnis», Freud diu: «Al somni no

se li pot atribuir més que un propòsit útil, una sola funció: la d'evitar la interrupció de dormir.» Si tots els somnis són les realitzacions dels desitjos (i únicament en aquest cas), és possible mantenir el son, el qual ja no es veurà pertorbat pel tumultuós i violent món interior.

Per altra banda Freud reconeix els somnis punitius, als quals reduirà, com cabria esperar, a la realització dels desitjos. Segons la meua opinió, planteja, però, una positura dual que dona lloc a dues orientacions distintes en l'explicació dels somnis punitius, tot creant una certa confusió al respecte.

La primera orientació consisteix a considerar els somnis punitius com a una realització de desitjos de les instàncies crítiques. Així, en la seua obra «*La interpretació dels somnis*», exposa: «Els somnis displicents poden ser igualment somnis punitius. Hem de concedir que en reconèixer-ho així afegim a la teoria del somni alguna novetat en cert sentit. Allò que resta realitzat en ells, és igualment un desig inconscient. El d'un càstig del somniador per un desig il·lícit reprimat.» En aquest cas, és el desig de la censura el que es compleix, i així torna a afirmar-ho en la seua «*Revisió de la teoria dels somnis*»: «També els somnis punitius són satisfaccions dels desitjos, però no dels desitjos dels impulsos instintius, sinó de la instància crítica, censora i punitiva de la vida anímica.» La fórmula que cap extraure d'aquí, és que aquests somnis són del tipus: «desig contra desig». Es tracta de la realització del desig de la instància crítica contra el desig reprimat inconscient. I és el primer tipus de desig el que eixiria victoriós en aquests casos. Veritablement, classificar aquests somnis com a realitzacions de desitjos, quan la seua funció bàsica i el seu èxit rau en el contraactac victoriós contra el desig reprimat, no té molt de sentit.

La segona orientació entén més els somnis punitius com a subjectes a un mecanisme de deformació onírica que transforma en el contrari el desig reprimat, el qual quedarà realitzat en les idees latents. Aquest plantejament el trobem en el text «*La responsabilitat moral pel contingut dels*

somnis»: «el somni no sempre presenta realitzacions de desitjos immorals, sinó que freqüentment també conté reaccions enèrgiques contra aquells, en forma dels "somnis de càstig". En altres termes, la censura onírica no solament pot manifestar-se en deformacions i en desplaçaments de l'angoixa, sinó que també pot exacerbar-se a tal punt que anul·le per complet el contingut moral, tot substituint-lo per un altre d'indole punitiva, però que encara permet de reconèixer el primer». Aquesta segona orientació la trobe reflexada en un somni de Joanet en «*l'Anàlisi de la fòbia d'un xiquet de cinc anys*». Joanet va tenir un somni d'angoixa, el contingut del qual era: Ma mare se n'anat i ja no tinc amb qui «fer afalacs». Freud comença dient que es tracta d'un somni de càstig i de repressió, per passar després a descobrir, segons ell, «el procés inconscient correlatiu». Per a Freud, «el xiquet ha somiat amb els afalacs de la mare, ha somiat que dormia amb ella en el llit, i tot el plaer i tot el contingut de representacions han estat transformats en la seua antítesi».

Clar que, d'aquesta manera, Freud ha convertit el que en un principi assenyalava com a una angúnia procedent d'una situació desagradable, per una angúnia resultant de la realització d'un desig reprimat inconscient, que ha superat excessivament les línies de la censura. Així, l'angoixa que experimenta el xiquet en el somni, s'explica satisfactòriament des de la teoria freudiana de la realització dels desitjos. Totes les peces pareixen encaixar. No obstant això, la contradicció respecte de la natura de l'angoixa es fa ostensible en el somni que interpreta Freud en «*Història d'una neurosi infantil*». En realitat, aquest somni no culmina en una plena realització de desitjos. El seu contingut latent representa, més aviat, un conflicte que no arriba a solucionar-se i que oscil·la entre dos impulsos oposats: «desig d'atansar la satisfacció sexual amb l'ajut del pare i el reconeixement de la condició de castració lligada a ella, por al pare». No es tracta, per tant, de la realització d'un desig, sinó de l'expressió d'un conflicte sense resoldre. A banda d'açò, però, l'angoixa que apa-

reix durant el somni i que desperta el subjecte no posseeix el caràcter atribuït anteriorment per Freud, sinó més aviat al contrari, es tracta d'una angoixa per por al càstig, a la castració, i no a la realització dels desitjos. És a la fi del somni quan la por a ser menjat pels llops que hi apareixen inclina la balança a la part del somni que representa el temor al càstig, tot activant una angoixa procedent d'aquest que acaba per despertar a qui somnia. És important advertir que no és possible en aquest somni comprendre la por al pare com a l'antítesi transformada del veritable amor a aquest, ja que la por al pare és una elaboració del contingut latent i, a més a més, en cas de produir-se l'antítesi, no es tractaria d'un conflicte d'impulsos oposats, que és com Freud ho interpreta. Aquest somni representa, per tant, l'expressió d'un conflicte inconscient amb un inici fallit de solució per la part punitiva que produeix l'angoixa i talla el repós.

A més de l'exposat, hi ha la insalvable llacuna dels somnis traumàtics, producte de neurosis traumàtiques. A aquest respecte Freud no té cap altra opció que el fet d'admetre que «no hem de fugir de confessar que en aquest cas la funció del somni falla». Però, tot i això, Freud no es resigna i arriba fins i tot a admetre una modificació de la seua fórmula, en la qual, en comptes de «satisfacció de desitjos», es deuria expressar «tentativa en el compliment de desitjos», i en la seua incondicional defensa, Freud es veu obligat a realitzar comentaris d'escassa consistència, com ara el que hem extret del seu «*Compendi de psicoanàlisi*»: «Naturalment no tots els casos són tan senzills; sobretot en els somnis que parteixen de róssecs diürns no resolts i que en l'estat de dormir han rebut solament un reforç inconscient, sovint resulta impossible descobrir l'impuls instintiu inconscient i mostrar una satisfacció de desig. Però cal suposar que aquesta sempre existeix.» En altres llocs, Freud s'enfronta a la qüestió que els somnis reproduïxen experiències traumàtiques i succeïts infantils penosos, i encara que en la seua «*Revisió de la teoria dels somnis*» ix airós del problema, en «*Més enllà del*

principi del plaen» arriba a dir: «seria el moment d'admetre per primera vegada una excepció a la tesi que els somnis són satisfaccions de desitjos».

De l'exposició anterior podem deduir que —per les dues orientacions que hem atribuït Freud respecte de la comprensió dels somnis punitius, l'exposició d'un somni que representa un conflicte, i en observar que l'angoixa pot procedir del contingut latent com a temor de l'acte punitiu— la tesi del somni com a realització dels desitjos és inconscient, confusa i rebutjable, des dels propis suposats freudians que expliquen el comportament humà.

Piaget manté que existeixen somnis que no són realitzacions de desitjos. Classifica els somnis en sis grups:

1) Realització clara de desitjos.

2) Es representen certs objectes per altres (caràcter intel·lectual).

3) Descriuen un esdeveniment penós, però donant-li una conclusió favorable.

4) Somnis de temor, malsonnis.

5) Somnis de càstig o autocàstig.

6) Somnis de simple traducció simbòlica d'un estimul orgànic actual.

Observem com solament el primer grup representa una realització clara de desitjos. Piaget comenta de la forma següent el que els freudians interpreten els somnis de càstig com a antitesi dels veritables desitjos reprimits: «veiem difícilment com no es trobarien desitjos en el fons de qualsevol cosa». I és que una cosa són les dades objectives de la realitat i una altra allò que hom vol veure en ella.

Seguidament passarem a ocupar-nos de la teoria dels somnis de Garma. Hem triat aquest autor perquè, tal i com dèiem més amunt, presenta una teoria dels somnis completa, comprensiva, compacta, de la naturalesa dels somnis i la seua comprensió. Encara que la seua teoria parteix de les concepcions psicoanalítiques de Freud, s'aparta d'aquest en nombrosos punts centrals, tot constituint una concepció diferent. La nostra discussió respecte de la seua teoria serà idèntica a la desenvolupada en el cas de Freud, és a dir, tot mostrant la inconsistència de

la seua teoria a partir dels propis presuposats psicoanalítics. També observarem com aquestes dues teories són molt més semblants del que Garma voldria admetre.

«Les situacions traumàtiques i no les satisfaccions dels desitjos més els factors genètics dels somnis.» Aquesta frase representa el punt central de la teoria de Garma, punt de partença de tot el seu esquema explicatiu dels somnis, i que, segons ell, fa la seua teoria diametralment oposada a la de Freud. Així, Garma i Spanjaard representen una concepció dels somnis que és com un gir a l'inrevés de la teoria freudiana dels somnis.

Per entendre la teoria de Garma, cal partir de la seua comprensió de l'al·lucinació onírica. Per explicar-la, Garma comença per donar un gir a l'inrevés al judici de la realitat que Freud sosté. Per a Freud l'ésser humà, per necessitats bàsiques de la seua evolució ontogenètica, es veu necessitat de distingir allò que és real del que únicament és fantasia. D'aquesta fretura sorgeix el judici de la realitat, des del qual el subjecte tindrà com a real l'exterior, degut a la presentació a colps definits i rebutjables dels estímuls exteriors, (si et punxen la mà, la retires immediatament), mentre que el món interior tindria un caràcter més espontani i incontrolable, ja que el formen els estímuls continuats i dels quals el subjecte no pot fugir, puix que els dóna amb ell. Garma opina que aquesta concepció del judici de la realitat no s'adequa a la seua experiència en psicopatologia i en el seu estudi dels somnis. Planteja el canvi de sentit d'aquesta concepció del judici, tot introduint els mecanismes de defensa descoberts per Freud i que aquest no va tenir en compte a l'hora de definir el judici de la realitat. Segons Garma, els mecanismes de defensa del jo són més eficaços contra els impulsos interns que contra els externs, la qual cosa significa, com ja hem dit, la inversió del judici de la realitat proposat per Freud. Garma ho explica amb un exemple senzill: en un home enamorat d'una dona, és més fàcil que aquest domini els seus impulsos, tot enganyant-se a si mateix amb la utilització de les correspo-

nents defenses del jo, que el fet de fer desaparèixer la dona, és a dir, de controlar l'estímul extern. L'al·lucinació onírica es produeix perquè en l'estat de repòs les defenses del jo estan disminuïdes i no poder fer front ni controlar suficientment els impulsos inconscients que surten durant el somni. Com que el control és feble, es té la impressió que els continguts inconscients que apareixen són exteriors, és a dir, reals. Açò explica la sensació de realitat dels somnis i, en definitiva, l'al·lucinació onírica.

Tornem a la frase de Garma amb la qual hem iniciat l'exposició de la seua teoria per analitzar què és allò que entén per «trauma». Que el somni és un trauma equival a dir que l'essència del somni és la situació traumàtica. Aquesta situació traumàtica és la resultant de la lluita entre els continguts que han sortit inconscientment i els mecanismes del jo, tot presentant un caràcter enfeblit i sent abordats pels continguts inconscients. El que resulta traumàtic és la situació que du a l'al·lucinació, més que el contingut del somni com a tal. Així ho expressa Garma quan diu que «aquest fet ocorre amb certa independència de conforme és el contingut reprimat i de si en ell hi ha o no situacions traumàtiques, encara que la circumstància que haja quedat reprimat indica per si mateix l'existència d'elements que han estat traumàtics per al jo, el que és diferent de situacions traumàtiques reprimides anteriors». La natura d'aquests continguts ve també exposada en altres apartats: «Aquests pensaments poden procedir dels seus desitjos edípics de coït amb la seua mare, de castrar i matar el seu pare, del coït anal passiu amb el seu pare i de ser castrat i destruït per aquest i per ell mateix.» I també: «És possible que siguin aquests conflictes relacionats amb renúncies instintives a objectes satisfactoris i conseqüències sadomasoquistes, els que el subjecte dramatitza cada nit en els seus períodes diversos de son.» És evident que el contingut dels somnis, a banda de com siga considerat l'acte de somiar com a tal, no presenta diferències significatives amb l'atorgat per Freud. Però Garma insisteix en el seu distanciament amb

Freud. Per a ell, les situacions traumàtiques constitueixen una situació psíquica en la qual es creen una sèrie d'estímuls per la qual el jo no pot dominar d'un mode satisfactori. Freud entén per somnis traumàtics aquells que arpleguen situacions que van ocórrer en la realitat i que van actuar traumàticament (observe el lector que els somnis punitius són d'una altra índole). Per a Garma, la situació traumàtica és el mateix fet de somiar, independentment del contingut traumàtic d'aquest. En aquest punt Garma estableix la diferència i originalitat personal respecte de la teoria de Freud. En «*Revisió de la teoria dels somnis*», Freud reconeix que les experiències infantils que arpleguem als somnis són d'un caràcter marcadament traumàtic, penós, dolorós. Però a continuació, Freud explica que el caràcter traumàtic arrossega alhora els desitjos infantils insatisfets i els converteix en realitat mitjançant la satisfacció d'aquests. Per a Garma, la realització del desig no és més que una façana, una pura ficció elaborada pel jo per convertir aquests continguts traumàtics en altres més plaents que poden sorgir a la consciència. Per tant, tot admetent que gran part del producte dels somnis es refereix a la realització dels desitjos (encara que siguin considerats com a una façana) i, per una altra part, que la consideració traumàtica del somni no es refereix necessàriament al seu contingut, la concepció de Garma no aporta una novetat substancial a la teoria de Freud. Mentre Freud accentua més el caràcter resolutiu del somni en la satisfacció del desig reprimat, Garma accentua més el caràcter traumàtic reprimat, tot relegant a un segon lloc la transformació de dit contingut a satisfaccions dels desitjos. La idea que els somnis són situacions traumàtiques es sosté de manera important en l'opinió per la qual els somnis són l'expressió del trauma de naixement i procedeixen d'ell. Segons Garma, la llum ambiental en el moment de nàixer deixarà una petjada traumàtica que es reproduirà en el somni, tot funcionant com un llenç de llum sobre el qual es projectaran els traumes de la vida posteriors als del naixement. Si accep-

tem aquesta afirmació com a fonament explicatiu de les «situacions traumàtiques», la refutació d'aquesta teoria del somni es fa més evident, a causa del caràcter subjectiu i indemostrable de tal suposició.

Tanmateix, per si açò fóra poc, la inversió del judici de la realitat que proposa Garma és, des del punt de mira psicoanalític, molt més que discutible. Tornant al mateix exemple utilitzat per Garma, referit a un home enamorat, observem la debilitat del seu argument. Per a Garma l'home domina millor els seus impulsos d'enamorat que l'estímul exterior representat per la dona, a la qual no pot fer desaparèixer. Aquesta afirmació confon els termes purament sensorials dels mecanismes psicològics. Per dominar l'estímul exterior que es presenta en aquest cas no és necessari que el sentit de la vista no perceba la dona, sent que un mecanisme de defensa com la restricció del jo, pot fer que el subjecte tinga tendència a esquivar l'estímul i, en certa manera, eliminar-lo del seu camp receptiu. Pel contrari, dominar els impulsos relacionats amb aquesta situació no és tan simple com Garma sembla suposar. Un altre exemple és el del xiquet fòbic que ha desplaçat la seua angoixa de castració de la figura paterna a la de l'aranya. En aquest cas, aquesta angoixa no ha estat dominada, i sí ocorre que l'estímul exterior representat pel pare suposa menys angoixa per al xiquet i que la presència de l'aranya desencadena l'angoixa respectiva que facilita que el xiquet la rebutge. En el cas de la identificació amb l'agressor, l'estímul exterior perillós és anul·lat pel subjecte mijançant el referit mecanisme. Aquests i molts altres exemples fan qüestionar-se la teoria de l'allucinació defensada per Garma.

Encara hi ha més. Si la «situació traumàtica» es refereix al conflicte entre els impulsos emergents i les defenses del jo, els somnis infantils de clara realització dels desitjos del dia no tenen cap explicació. La teoria de Garma és, des del punt de vista psicoanalític, inconscient i insostenible.

Hi ha d'altres importants teories sobre els somnis i el seu

significat, com ara la de Jung, però que no en parlarem en aquesta ocasió. Totes aquestes teories parteixen d'unes premises teòriques especulatives i d'unes tècniques d'interpretació dels somnis no vàlides o, almenys, amb una validesa no demostrada. Abunden excessivament les dades subjectives i escassegen o són nul·les les dades produïdes de la investigació. Aquestes consideracions fan entendre que l'aportació d'aquestes teories dels somnis de la Psicologia científica és infima, però, a més a més, no formen un cos teòric explicatiu i aplicable que siga sòlid ni tan sols al si del Psicoanàlisi. La Psicologia científica, però, ¿què ha assolit respecte de la interpretació del significat dels somnis? No és exagerat dir que la Psicologia científica no ha aportat res a aquest tema.

Podem dir que la investigació científica dels somnis va començar quan Aserinsky i Kleitman (1953) van descobrir els moviments oculars ràpids (MOR) durant la fase del somni paradoxal. Més endavant s'han realitzat estudis sobre la influència dels estímuls externs (Dement i Wolpert, 1958; Berger, 1965) i dels estímuls interns (Shapiro i col., 1964; McGuigan i Tanner, 1970) en el contingut dels somnis. També s'han elaborat hipòtesis sobre els mecanismes fisiològics que donen als somnis el seu «caràcter creatiu» (Corsi, 1983). En definitiva, però, i en allò que fa referència al significat i contingut dels somnis i als mètodes d'interpretació, està tot per fer encara.

En un altre lloc, Mahoney (1974) critica la positura tradicional del conductisme respecte dels somnis, en tant que aquest no li ha fet gens de cas ni des del punt de vista teòric ni des de les possibles repercussions clíniques. Mahoney parteix dels estudis sobre la privació del somiar, investigacions que relacionen els somnis amb la memòria i l'aprenentatge (Stokes, 1973) i amb el processament de la informació (Neisser, 1967; Cohen, 1974) per emfatitzar la importància potencial dels somnis per als canvis conductuals terapèutics. Arriba inclús a suggerir que pot existir una correlació entre el contingut dels somnis i l'eta-

pa concreta del desenvolupament terapèutic. Segons la seua experiència clínica, els subjectes fòbics freqüentment reporten més somnis i de «superació» al voltant de la seua conducta d'evitació a mesura que es desenvolupa la teràpia. Igualment, els somnis dels pacients depressius reflexen activitats més competents i progressivament més optimistes a mesura que milloren. De totes formes, aquests exemples no són més que, com el propi Mahoney reconeix, «anècdotes». A la fi de la seua breu revisió, Mahoney és clar i contundent: «no obstant això, la nostra avaluació ha de partir de bell nou de les dades, i les dades relatives als somnis han estat negades durant molt de temps en la modificació clínica de la conducta». (Mahoney, 1974, pàg. 278).

Existeixen publicacions, revistes, programes radiofònics amb seccions dedicades a la interpretació dels somnis dels lectors o oients, segons siga el cas. En els programes de ràdio, una persona «especialitzada» en els somnis és capaç d'interpretar un somni en el temps que dura una breu conversa en comunicació telefònica amb qui somnia, o més aviat, després de llegir el somni que aquest li ha enviat per carta. És realment sorprenent, observar com aquestes persones tenen un domini tan gran de la interpretació, que els du fins i tot a exploracions sobrenaturals investides d'un halo misteriós. I és que la xerrameca i la poca serietat de molts profans i professionals estan a l'ordre del dia en aquest tema. És agradable impressionar els altres, encara que siga enganyant-los, voluntàriament o no.

En l'actualitat, per a la interpretació dels somnis, s'aplica generalment el postulat de Jung, el qual diu: «no es poden donar normes generals per a la interpretació dels somnis». En un altre paràgraf, Jung proposa la «imaginació i la intuïció» com a habilitats per a interpretar els somnis. És evident que partint d'aquestes premisses, les quals empenen els oniromants, és impossible elaborar mètodes científics d'interpretació.

També sol utilitzar-se el «sentit comú» per explicar molts somnis. Es pensa per exemple que és normal que

una persona assedegada somnie amb begudes o almenys, amb líquids. Doncs bé, en un estudi de Dement i Wolpert (1958) en el qual mantingueren uns subjectes sense beure aigua durant 24 hores abans d'anar-se'n a dormir, de 15 reports onírics obtinguts, solament 5 tenien alguna cosa que veure amb líquids, i en cap d'ells es va presentar una relació directa amb l'acció de beure o la sensació de set.

No ens enganyem: no sabem allò que signifiquen els somnis. I és que ni tan sols tenim un mètode d'interpretació mínimament vàlid. Encara que en l'actualitat, i tal com deïem abans, hi ha molta gent que interpreta amb absoluta certesa somnis de tota mena, no hi ha cap base científica que justifique mínimament aquestes interpretacions, així que el més coherent serà no donar-los cap crèdit i, en el seu cas, enfrontar-los obertament a una posició crítica. Al principi d'aquest article citàvem una bella frase del Talmud: «un somni no comprès és com una carta sense obrir». Després de segles i segles, encara no hem llegit ni una sola d'aquestes cartes. Encara hi ha coses de nosaltres mateixos que desconeguem per complet.

BIBLIOGRAFIA

- CORSI, M., *Psicofisiologia del sueño*. Trillas, 1981.
- FENICHEL, O., *Teoría psicoanalítica de las neurosis*. Paidós, 1982.
- FREUD, S., *La interpretación de los sueños*. Alianza Editorial.
- FREUD, S., *Nuevas aportaciones a la interpretación de los sueños*. Alianza Ed.
- FREUD, S., *Sexualidad infantil y neurosis*. Alianza Editorial.
- GARMA, A., *Nuevas aportaciones al Psicoanálisis de los sueños*. Paidós, 1976.
- JUNG, C. G., *Energética Psíquica y esencia del sueño*. Paidós, 1972.
- MAHONEY, M. J., *Cognición y modificación de conducta*. Trillas, 1983.
- PIAGET, J., *La formación del símbolo en el niño*. Fondo de Cultura Económica, México, 1977.